

La pesca a Cabrera

Direcció: Pep Amengual
Text: Diego Álvarez
Traducció: Carme Lull
Disseny: Domiciano Brezmes i Àngel Orosa
Fotografia de la portada: Abraham Calero
Il·lustracions: Bonnín Fuster
Edita: Promomallorca edicions s.l.
Impressió: Impremta Muro
Dipòsit legal: PM 466/2009

La pesca a Cabrera

No fa tant que els pescadors creuaven el canal entre Mallorca i Cabrera en llaüts que llüien ben esteses les seves veles llatines. Aquells pescadors havien après dels seus pares els senyals i les enfilacions de les pedres on, si hi havia sort, esperaria un anfós, un déntol o un cap-roig. Encara que l'art de pescar no consistia només a conèixer el lloc exacte on calar una xarxa: s'havia de saber calar correctament, en l'època adequada i, fins i tot, en l'hora adient, perquè cada casta de captura té el seu moment, que depèn de les característiques del seu cicle biològic.

Així, els pescadors s'adaptaven al llarg de l'any al tipus de pesca de l'època, anaven canviant les arts i capturant diferents espècies.

La pesca és tot un món de coneixements que s'han anat transmetent de pares a fills fins als nostres dies, en què constitueix una riquesa cultural de gran valor.

Avui la pesca artesana a Cabrera és la demostració pràctica de tots aquests coneixements. Alguns d'aquells llaüts d'un temps encara surten a pescar per les aigües del parc. Les veles han estat substituïdes per motors, les enfilacions

pel GPS i els baròmetres per les modernes prediccions meteorològiques. Factors que fan més segura la jornada, però, tot i així, l'èxit de la pesca encara depèn de la perícia del pescador.

Si durant un any poguéssim anar a Cabrera a pescar, aprendríem el conjunt d'arts que operen al parc. Arts que es van usant en les diferents estacions i que caracteritzen la pesca en aquest indret. Coneixeríem també la regulació i la gestió, dissenyada perquè aquesta pesca tradicional es mantingui en compromís amb la conservació de l'hàbitat i les espècies, objectiu principal del parc nacional. Podríem

començar la nostra visita quan el final de l'època de tremall i els temporals d'octubre i novembre marquen un nou cicle anual de la pesca artesana a Cabrera.

Tardor

Els pescadors preparen els palangres de fons, en alguns casos muntats com es feia un temps, en senalles de vímet i amb fil de niló trenat i aixecant l'art a mà. Uns altres preparen l'art en caixes més modernes i empenen la maquineta per ajudar a la virada. En qualsevol cas, no s'hi calaran més de cinc-cents hams, tal com especifica el pla de pesca, i ho faran de

Calat de xarxes a prop de Na Foradada. © Abraham Calero

forma que els hams estiguin a la superfície el menor temps possible, per evitar captures accidentals d'aus marines a les quals atrau l'alatxa usada com a esquer. L'art ha d'estar ben prest dins l'aigua per aprofitar les hores del matí, moment en què l'anfós, el déntol o la pàguera s'alimenten. A més, romandrà poc temps a l'aigua, car l'esquer, per ser efectiu, ha de ser fresc. Durant l'estona d'espera, alguns pescadors aprofitaran per agafar uns serrans amb el volantí. Després, hissant l'art s'haurà d'anar alerta de no enrocar la línia mare. El palangre fa feina en les zones rocoses, on es troben aquestes espècies i on, d'altra banda, és fàcil que s'enganxi a les roques. Aquesta és també l'època de les betes per a la pesca de

molls. Els pescadors que empren aquest art han de matinar molt per tenir les xarxes calades abans que surti el sol. Aquestes xarxes romandran durant la sortida del sol o a la posta, just al límit entre les praderies de posidònia i els fons arenosos, la zona de pas d'aquesta espècie entre les àrees de descans i d'alimentació.

Hivern

Ha acabat l'època de pesca del moll i els pescadors dirigeixen les betes a la captura del gerret. Alguns dels que calen els palangres continuen usant aquest art, que en aquesta època agafa major proporció de pàgueres i cànteres. Fa més fred i el sol surt més tard, per això hi ha pescadors que s'estimen

Pescant a la mar de Cabrera. © Abraham Calero

més acostar-se al port de Cabrera a mitjan horabaixa per tenir el calador més a prop la matinada següent, a l'hora de calar. Si el temps ho permet serà el moment de provar sort amb els calamars, a la badia de ses Rates, després de la posta del sol.

És també l'època del jonquillo, que es concentra en algunes cales arenoses per reproduir-se, i on el pescador el localitzarà amb la sonda i el capturarà emprant una xarxa de cèrcol que maneja a mà des del llaüt.

Primavera

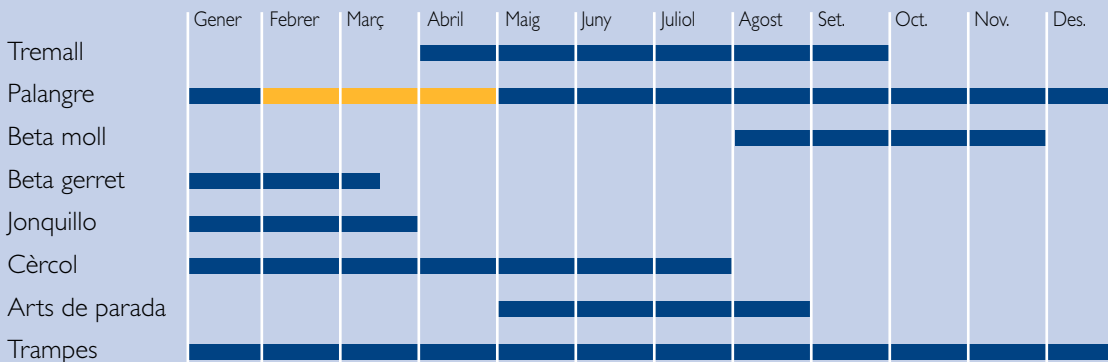
Acaba la pesca del gerret, però després de sis mesos de veda comença la pesca amb tremalls. Molts de pescadors deixen reposar els palangres i els substitueixen per aquest art que es cala en fons mixtos d'arena, roca i posidònia. Segons la zona de calat i del tipus de fons predominant, les espècies que es capturaran seran diferents: sípies,

escórpores, cap-roigs, escorballs, algun déntol i fins i tot algun anfós, encara que és menys probable. Cada pescador té els seus caladors preferits i haurà de decidir on anirà a pescar, cosa que dependrà de com s'hagi comportat la pesca en dies anteriors o si el calador està ja ocupat. Si és així haurà de navegar una mica més al sud, cap a zones de calat més llunyanes dels ports.

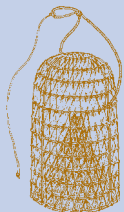
Estiu

Els dies més llargs, el bon temps i la possibilitat d'usar diferents tipus d'arts, com palangres, tremalls, morunes... fa que molts pescadors es donin cita a l'illa. Tots han sortit prest i segurament els illots del nord, més propers a la Colònia de Sant Jordi, estaran ja ocupats per algun pescador. En aquesta època és fàcil trobar arts en nombrosos punts de l'illa i veure els llaüts que arrosseguen curricans o que pesquen amb volantí durant el temps d'espera.

Èpoques de veda

Èpoques de pesca ■ Prohibició de l'ús de carnada de sang ■

Nansa

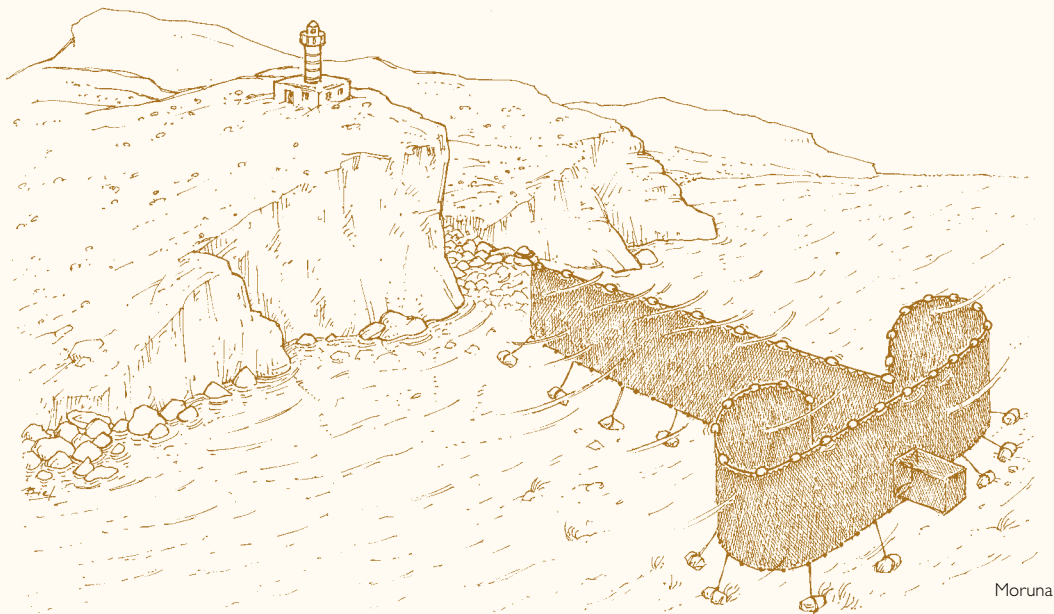
Potera

L'obligatorietat d'aixecar l'art abans de les 16:00 hores i la necessitat de fer netes les xarxes abans de tornar-les a calar fa que molts de pescadors coincideixin al port de Cabrera, on se'ls pot veure preparant l'art per a la pròxima calada, abans de la posta del sol. Alguns aniran a ca seva després de la feina i tornaran a Cabrera la matinada següent; uns altres quedaran a l'illa. L'època de pesca de tremalls acabarà el setembre, moment en què els pescadors ja estaran esperant que la pesca del palangre sigui bona enguany.

Principals arts usades a Cabrera

Betes i tremalls

Són xarxes que es calen sobre el fons, on romandran algunes hores esteses gràcies a una línia superior de flotadors. Les betes estan formades per una única xarxa de malla estreta que agafa el peix per les brànquies. Els tremalls estan composts per tres xarxes de diferent malla, d'aquí el seu nom, en les quals queda atrapat el peix.

Arts de parada (morunes)

Són xarxes que queden fixes durant els mesos d'estiu. Es calen entre el fons i la superfície i formen un petit laberint pel qual els peixos són conduïts fins a un còp, on queden retinguts. Els pescadors hi van periòdicament per retirar les captures. Aquestes xarxes es localitzen en pocs punts del parc nacional, en indrets de pas d'espècies que fan grans desplaçaments, com les cirviòles.

Palangre de fons

Consta d'una línia mare llastada amb hams que es cala sobre fons rocosos. La calada es fa prestat i s'aixeca a les poques

hores. Agafa principalment anfosos, déntols, pàgueres i cànteres. És una pesca molt selectiva, en què s'ha de refusar molt poc peix, sobretot rajades, morenes i escurçanes.

Altres arts

L'esforç de pesca més gran es fa amb els tremalls i palangres, encara que hi ha pesqueries de cercol i jonquillo. Les jornades de pesca amb aquestes arts poden combinar-se amb el volantí, la potera i el curricà, tot i que aquests tipus d'arts són, de vegades, l'opció principal del pescador; especialment en el cas de la pesca de calamars amb potera i del curricà per a la captura de déntol, anfós i cirviola.

La pesca a Cabrera com a objecte d'estudi

Un dels objectius dels parcs nacionals, a més del prioritari de la conservació dels valors naturals i culturals, és servir de laboratoris de camp. Gràcies a l'excel·lent estat de conservació d'aquests paratges, els resultats d'aquestes investigacions poden considerar-se una referència per als mateixos processos naturals en altres indrets. Així, la pesca a Cabrera és un model ideal per a l'estudi de la pesca artesana, cosa que ha afavorit la realització de projectes d'investigació desenvolupats per diferents institucions

científiques i pel mateix organisme autònom de parcs nacionals. Es tracta d'estudis que han estat presentats en congressos internacionals i que han estat publicats en revistes científiques especialitzades per ajudar els científics i els gestors en la protecció dels recursos naturals en altres àrees marines. S'han de destacar els projectes ERCA i BIOMEX de l'Institut Espanyol d'Oceanografia i el seguiment del pla de pesca del parc nacional.

La gestió pesquera

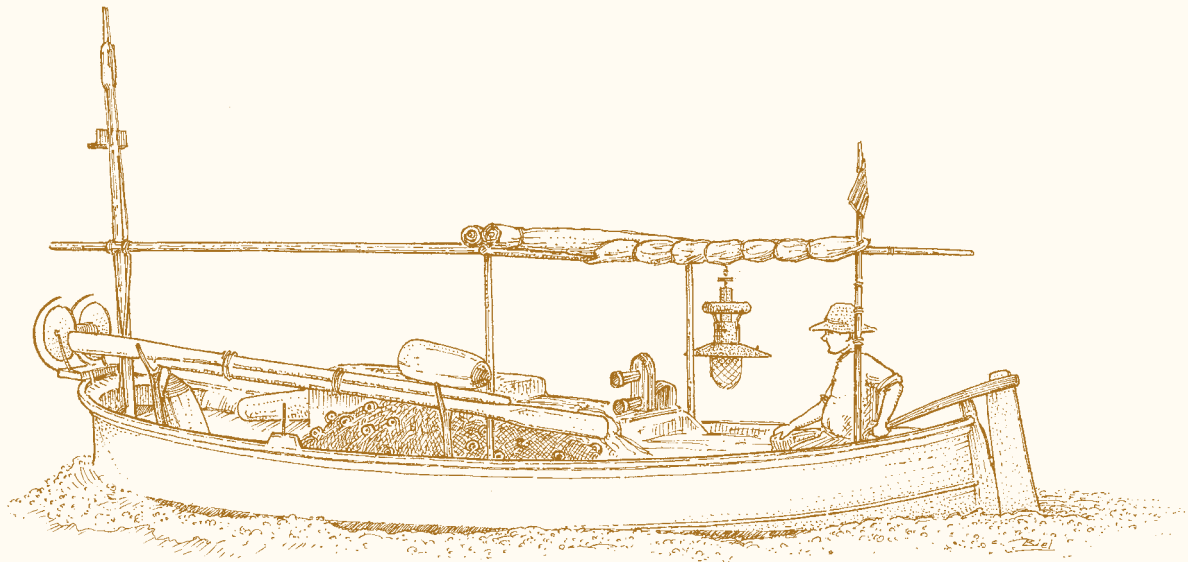
Un dels objectius de la gestió del parc nacional de l'arxipèlag de Cabrera és mantenir el valor comercial i cultural de la

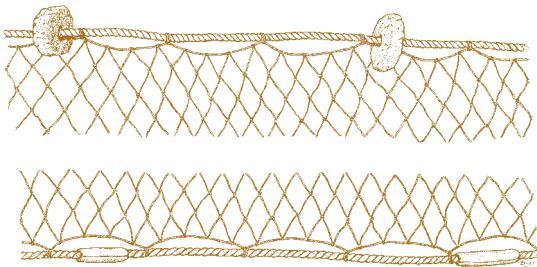

pesca artesana de forma compatible amb la sostenibilitat dels recursos. El 2001 es publicà el Reial Decret 941/2001 (BOE 214 de 06/09/2001) que establia el règim de protecció dels recursos pesquers del parc de Cabrera. Aquesta normativa determina les limitacions en el tipus d'arts que s'hi poden usar, l'esforç pesquer i les èpoques de veda. Així

mateix, limita la pesca a les embarcacions de pesca artesana professional que tradicionalment han pescat en aigües de Cabrera, i prohibeix qualsevol tipus de pesca esportiva i d'arrossegament. Aquests paràmetres s'establien gràcies a les dades compilades en anys anteriors per les autoritats del parc nacional.

Aquesta normativa estableix l'obligatorietat de fer un seguiment continuat dels recursos pesquers per assegurar-ne la sostenibilitat. El parc nacional de Cabrera fa aquests seguiments avaluant les captures i l'esforç mitjançant programes d'albiraments fets pel servei de guarderia, embarcaments a bord de la flota artesana, censos visuals de peixos i un programa de seguiment mitjançant quaderns de camp que cada jornada emplenen els pescadors que han pescat en aigües del parc.

La legislació determina el nombre màxim d'embarcacions que poden pescar setmanalment per tipus d'art mitjançant un sistema de llicències. L'adjudicació d'aquestes llicències setmanals es fa de forma concertada amb els pescadors a través de les confraries de Palma, la Colònia de Sant Jordi, Santanyí i Portocolom. Aquestes embarcacions podran pescar en les zones denominades d'ús moderat (vegeu el mapa). Les reserves integrals, les zones d'ús restringit i les d'ús especial queden excloses de qualsevol activitat pesquera.

Els escorbals (*Sciaena umbra*) solen veure's en grups
© Rosana García

Espècies citades en el text

Nom comú	Nom científic
Anfós	<i>Epinephelus marginatus</i>
Déntol	<i>Dentex dentex</i>
Pàguera	<i>Pagrus pagrus</i>
Càntera	<i>SpondylIOSoma cantharus</i>
Cap-roig	<i>Scorpaena scrofa</i>
Escòrpora	<i>Scorpaena porcus</i>
Jonquillo	<i>Aphia minuta</i>

Nom comú	Nom científic
Cirviola	<i>Seriola dumerili</i>
Sèpia	<i>Sepia officinalis</i>
Escorball	<i>Sciaena umbra</i>
Rajada	<i>Raja spp.</i>
Ferrassa o escurçana	<i>Dasyatis pastinaca</i>
Morena	<i>Muraena helena</i>

Fitxa tècnica

Nom

Arxipèlag de Cabrera

Figura de protecció

Parc nacional

Comunitat Autònoma

Illes Balears

Superfície

10.021 hectàrees

Data de creació

29 d'abril de 1991

Parc nacional marítim terrestre de l'arxipèlag de Cabrera

Plaça d'Espanya, 8, 1r

07002 Palma

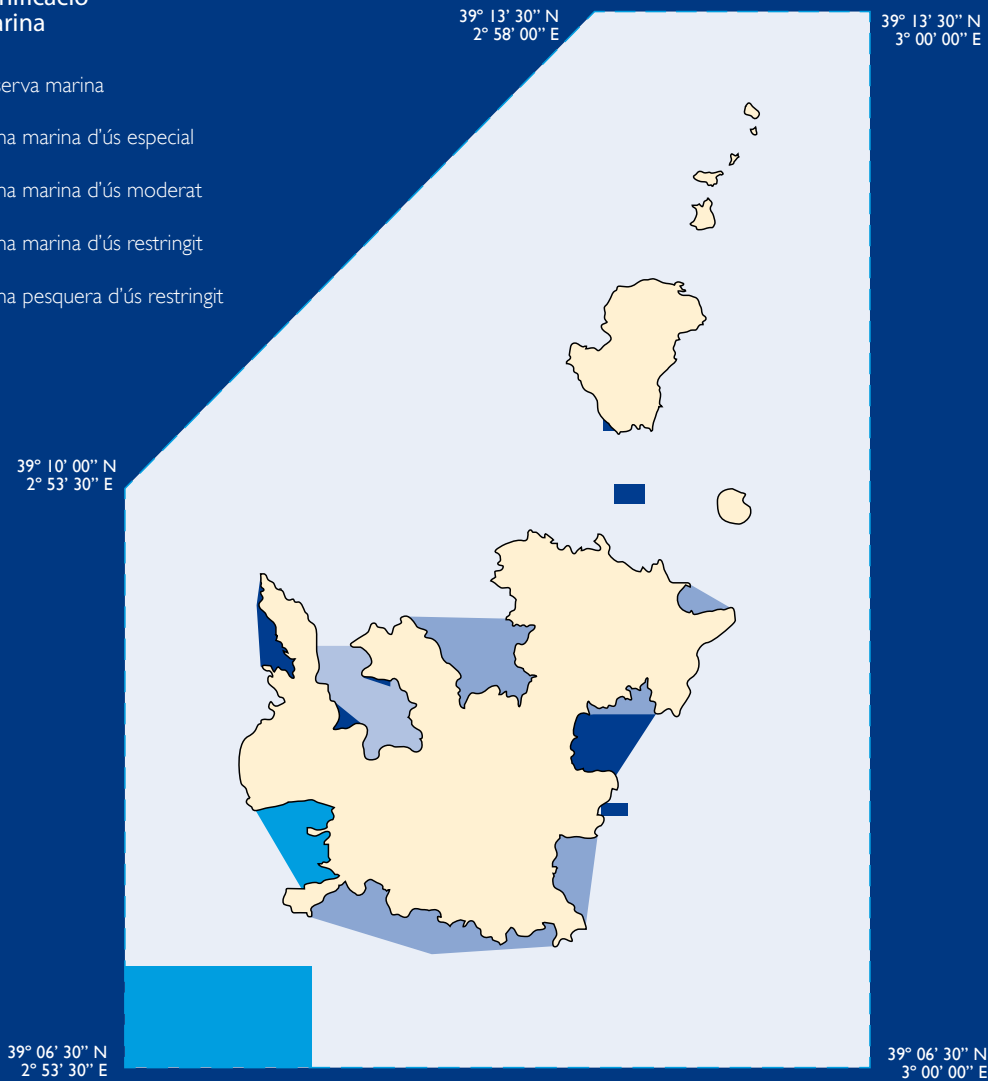
Tel.: 971 72 50 10 Fax: 971 72 55 85

E-mail: cabrera@mma.es

Web: www.mma.es/parques

Zonificació marina

- Reserva marina
- Zona marina d'ús especial
- Zona marina d'ús moderat
- Zona marina d'ús restringit
- Zona pesquera d'ús restringit

Govern
de les Illes Balears
Conselleria de Medi Ambient
Espais de Natura

Ajuntament
de Palma

Àrea de Medi Ambient

MINISTERIO
DE MEDIO AMBIENTE
Y MEDIO RURAL Y PASCOR

GOBIERNO
AUTÓNOMO
DE LAS ILLES
BALEARES

ARCHIPIÉLAGO DE
CABRERA

PARQUE NACIONAL